

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
 ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
 НАСТАВНО-НАУЧНО ВИЈЕЋЕ БАЊА ЛУКА

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
 Универзитета у Бањој Луци

ПРИМЉЕНО: 8. 4. 2014.			
ОРГ. ЈЕД	БРОЈ	ПРИЛОГ	ВРИЈЕДНОСТ
13/1	689	14	

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађене докторске тезе кандидата мр Перице Рајчевића

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 149. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“, бр. 73/10, 104/11, 84/12 и 108/13), члана 54. Статута Универзитета у Бањој Луци и члана 20. Статута Економског факултета, Наставно-научно вијеће Економског факултета Универзитета у Бањој Луци, на V сједници, одржаној 13.03.2014. године, донијело је Одлуку број: 13/3.465-V-11/14, о именовану Комисије за оцјену урађене докторске дисертације кандидата **мр Перице Рајчевића** под насловом: „Ограничења и могућности монетарне политике у кризним периодима развоја“.

Састав Комисије је сљедећи:

1. проф. др Никола Шпирић, редовни професор, ужа научна област Монетарна и фискална економија, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, председник;
2. проф. др Новак Кондић, редовни професор, ужа научна област Рачуноводство и ревизија, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, члан;

3. проф. др Ново Плакаловић, редовни професор, ужа научна област Монетарна економија и банкарство, Економски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, члан.

Комисија је детаљно проучила урађену докторску дисертацију мр Перице Рајчевића под насловом: „Ограничења и могућности монетарне политике у кризним периодима развоја“ и у пуној међусобној сагласности подноси Вијећу овај извјештај.

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСKE ТЕЗЕ

Докторска дисертација кандидата мр Перице Рајчевића, дипл. економисте, под насловом: „Ограничења и могућности монетарне политике у кризним периодима развоја“ има 251 страницу основног текста, компјутерски сложеног и форматираног, формата А4, прореда 1,5, маргина 2 cm, осим лијеве 3,5 cm, 92123 ријечи са 491.675 карактера, преглед садржаја, списак коришћене литературе на 12 страница из 228 извора, са 29 хронолошки пописаних табела, са 69 хронолошки пописаних графикона и 3 слике.

Предметна докторска дисертација подијељена је на осам међусобно усклађених цјелина, од којих су у првој садржана уводна разматрања у вези са темом докторске тезе, праћена са шест радних дијелова који чине теоријско-аналитички дио докторске тезе, а осми дио је синтеза резултата са закључцима и препорукама, док је на крају рада дат попис литературе.

Након Увода, који дефинише предмет, циљ, хипотетички оквир и методе истраживања, наслови осталих поглавља предметне докторске тезе су следећи:

1. Теоријски и историјски приступ разумијевању свјетских економских криза,
2. Највеће свјетске економске кризе,
3. Актуелна свјетска економско-финансијска криза - узроци и последице,
4. Реакције одабраних монетарних ауторитета на свјетску економску кризу,
5. Ограничења и могућности валутних одбора у условима свјетске економске

кризе,

6. Модификације монетарне политике Босне и Херцеговине као одговор на свјетску економску кризу,
7. Закључак.

Рад је у основи, садржајно и концептуално, компонован од сљедећих дијелова.

У **уводном дијелу** докторске теме дати су предмет, сврха и циљ истраживања, као и методе којима се дошло до постављених хипотеза у раду. Рад је структуриран тако да садржи шест поглавља, који заједно представљају једну цјелину докторске тезе.

Прво поглавље се односи на теоријски и историјски приступ разумијевања свјетских криза. Садржи дефинисање криза, како би разликовали основне појмове рецесије, депресије и кризе. Приказује се и појава криза у различитим економско-политичким системима, а посебно у условима капитализма који доминира свјетском сценом у односу на остале облике привређивања. Кандидат разматра и теоријске аспекте, карактере и динамику економских криза, те раскорак између реалности и владајућих теоријских парадигми који су у правилу завршавали промјеном владајуће теорије. Посебно се анализирају три водеће макроекономске теорије и политике које су обиљежиле 20. вијек и чије основне постулате актуелна криза ставља на највећу кушњу од времена Велике депресије. На крају овог поглавља кандидат сагледава улогу државе и међународних организација у рјешавању криза.

У **другом поглављу** кандидат анализира највеће свјетске кризе које су забиљежене до данас, сагледавајући њихове узроке и посљедице по националну и свјетску економију. Разумијевање економских криза прије свега подразумијева схватање самих законитости и начина на које се генеришу привредни циклуси, а који су постали једна од основних карактеристика капиталистичког система, тако се у раду посебно издвајају Велика депресија, Нафтни шокови и Азијска криза као кризе које су оставиле највише трага по свјетску привреду. Кандидат је кроз ово поглавље дошао до спознаја на који су се начин исте рјешавале како би се извукле евентуалне поуке за рјешавање актуелне кризе, посебно понашање монетарних ауторитета у том периоду.

Треће поглавље се односи на изучавање актуелне свјетске финансијско-економске

кризе која оставља несагледиве посљедице по локалну, националну и свјетску привреду. Посебна пажња се посветила узроцима и настанку кризе како би се дошло до коријена проблема. Такође, треће поглавље обухвата анализу прерастања банкарске у дужничку кризу као новог вида испољавања кризе, са посебним акцентом на негативну повратну спрегу која када се кризни процес једном покрене у финансијском сектору развија низ поремећаја који се промтно преносе у реални сектор одакле се мултипликовани враћају у финансијски сектор. На крају овог поглавља приказују се посљедице по свјетску привреду које су резултоване актуелном кризом.

Реакције престижних монетарних ауторитета на актуелну кризу дају се у **четвртом поглављу** са посебном пажњом на америчке Федералне резерве, Европску централну банку, јапанску Централну банку и кинеску Народну банку. Ово из разлога што поменуте централне банке имају највећег утицаја не само на националне економије него и на цјелокупну свјетску привреду. У суштини, могло би се рећи да рјешавање свјетске кризе, односно излазак из рецесије за већину привреда зависи управо од дјеловања поменутих монетарних ауторитета, те се због тога и посебно обрађују. Надаље, компарацијом монетарних режима и предузетих мјера како кроз стандардне тако и нестандартне мјере монетарне политике образлаже се релативно дуг и оштар пад економске активности versus финансијском сектору који се релативно брзо опоравио и наставио да функционише готово нормално. Такође, овим поглављем кандидат је обухватио не само реакције монетарних ауторитета него и резултате који су постигнути њиховим дјеловањем.

Имајући у виду да у Босни и Херцеговини функционише валутни одбор, кандидат је у свом раду сагледао његова ограничења и могућности у условима кризе код развијенијих привреда. **Пето поглавље** управо сагледава функционисање и реаговање валутног одбора Хонг Конга као једне од најразвијенијих привреда, валутни одбор Естоније као земље која је на крају приступила Европској монетарној унији и валутни одбор Босне и Херцеговине као земље која има за крајњи циљ улазак у Европску монетарну унију. Посебно се апострофира привременост аранжмана валутног одбора, те се анализирају канали подршке финансијском и реалном сектору у одсуству дискреционе монетарне политике.

У **шестој глави** кандидат је вршио компаративну анализу економских система и њима расположивих политика у условима превазилажења исте. Осврћемо се на чињеницу да је глобална економска криза имала различите утицаје на поједине земље и регије у цјелини, а што је у великој мјери зависило од могућности самих земаља да реагују адекватним мјерама на ефекте саме економске кризе. Из тих разлога кандидат је посматрао сама ограничења могућности монетарне политике у Босни и Херцеговини, имајући у виду да се она води по стриктним принципима валутног одбора.

Посебно се анализира улога девизних резерви и стране помоћи на одрживост постојећег система монетарне политике у Босни и Херцеговини и њеног лошег конкурентског положаја по питању међународне трговине. Указује се на утицај стране помоћи и дознака на прецијењености девизног курса у односу на ниво који би произилазио само на основу конкурентске способности дате привреде. Ефекти се огледају у расту цијена фактора производње, односно ерозији спољне конкурентности земље. Надаље, без могућности вођења дискреционе монетарне политике, гдје је стопа обавезне резерве ограничен инструмент, прилагођавање у овом случају функционише путем смањења броја запослених и економског раста (Balassa-Samuelsonovog ефекта), који се посебно анализира у оквиру овог поглавља.

2.УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Сврха истраживања јесте научно сагледати могућности и ограничења монетарне политике у условима криза, са посебним освртом на аранжмане валутног одбора.

Кандидат је кроз рад успјешно дао одговор на постављени *проблем истраживања*, а који је гласио:

Може ли монетарна политика, осим основних задатака: чувања стабилности

цијена и провођења политике курса, учествовати у остваривању основног циља економске политике: повећању производње и запослености, не доводећи у питање свој основни задатак?

Циљеви истраживања јесу доћи до нових спознаја када је у питању монетарна политика, односно њена улога у рјешавању и/или ублажавању екстерних шокова, узевши у обзир све њене могуће изведенице.

Главну хипотезу кандидат поставља на следећи начин:

Чврсто везивање девизног курса у периодима привредне нестабилности и транзиције као основе монетарне и цијеновне стабилности је оправдано, али његова стриктна примјена у условима кризе гдје се јавља снажно монетарно дјеловање од стране других земаља додатно продубљује кризу и доприноси њеном преваљивању искључиво на реални сектор.

Преглед релевантне литературе указује на чињеницу да је кандидат користио 228 библиографских јединица. У литератури доминирају новија емпиријска истраживања водећих истраживача NBER-а, MMF-а, WB, FED-а, ECB-а, која су актуелна и релевантна за постављени предмет истраживања и испитивање постављене хипотезе. Литература је коректно у раду наведена и цитирана.

3. МЕТОД РАДА И ПРИМИЈЕЊЕНА ИСТРАЖИВАЊА

Истичемо да се рад заснива на теоријско-рационалном и емпиријском приступу, док су методе експликативне анализе, која доприноси дубљем схватању предмета, његовом објашњењу и сазнању правилности и законитости, првенствено користи у истраживању теоријске подлоге на бази којих су се могли дефинисати елементи који непосредно утичу на креирање одговарајуће економске платформе ради адекватне трансформације валутног одбора у условима актуелне кризе. Посебно су се у раду истакле методе функционалне анализе на бази које издвајамо активности и везе које постоје унутар предмета истраживања. Компаративном анализом

утврђене су идентичности, сличности и разлике посматраних појава и процеса.

У докторском раду се користе и методе синтеза у циљу спајања више чинилаца у једну смислену цјелину, док се користи и метод дедукције као аналитичког и специјализаторског поступка, гдје се из и на основу општег законског сазнања стичу посебна сазнања са великим степеном извјесности и поузданости.

У току научног рада статистика се користи уз одговарајуће прилагођавање њеном предмету, односно фазама истраживања самог рада. Статистичке методе су прилагођене самим методама прикупљања и обраде података и њиховим својствима. Прикупљањем података и теоријском и статистичком анализом посматраног проблема дефинишу се могући елементи и правци трансформације монетарне архитектуре Босне и Херцеговине у постојећим условима.

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Разлог одабира ове теме за докторску дисертацију јесте сама актуелност и комплексност истраживачке теме која припада области монетарне и теоријске економије. Утицај екстерних шокова на земље које имају чврсто везивање својих девизних курсева до сада није обрађиван на нашим универзитетима, што је представљало додатни истраживачки изазов.

Кроз рад се настоји указати да валутни одбор у условима стабилизације економија код појединачних случајева даје добре резултате, али у условима екстерних шокова и глобалне економске кризе доводи до продубљења кризе и њеног директног пребијања преко сектора реалне економије. Негативни ефекти долазе нарочито до изражаја у малим и отвореним економијама које нису истовремено у стању либерализовати капиталне токове, одржавати фиксни курс и водити независну монетарну политику, што на крају обично резултује Balassa-Samuelsonovim ефектом, односно повећањем стопе незапослености и смањењем извоза. Из рада је видљиво да искуство Босне и Херцеговине ово потврђује, јер у условима ригидности надница на доље и одсуства дискреционе монетарне политике иста доживљава раст

незапослености и ерозију спољнотрговинске конкурентности.

Кандидат је недвосмислено доказао сврсисходност напуштања фиксног девизног курса у условима глобалних поремећаја и рецесије, те понудио нове могуће правце модификације монетарне политике у датим условима. Ово уједно и јесте оригинални научни допринос ове дисертације и спроведеног истраживања.

Конституисањем новог приступа монетарној политици и њеном емпиријском допуном, настоји се научно и објективно довести у везу сви чиниоци предмета истраживања, односно доказати да постоји негативни утицај грубог поштовања принципа цјеновне стабилности на конкурентност привреде у условима кризе. На тај начин се формира другачији приступ монетарној политици земаља које поштују одредбе чврстог везивања валуте у условима кризе, а који би требало да представља својеврстан научни допринос у економској теорији и науци.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Докторска дисертација кандидата мр Перице Рајчевића представља цјеловиту и садржајну анализу могућности и ограничења инструментарија монетарне политике у условима асиметричних шокова. Фокус истраживања представља систематичан преглед погубности задржавања акцента на одржавању цјеновне стабилности од стране монетарних ауторитета у кризним периодима у односу на обилно кориштење мјера монетарне политике главних трговинских партнера.

Полазећи од резултата истраживања спроведених у оквиру докторске тезе могуће је извести закључак да је полазна хипотеза потврђена. На основу анализе емпиријских података кандидат је предложио могуће правце модификације монетарне политике Босне и Херцеговине и потенцијалне будуће активности које захтијевају додатна научна истраживања, а која су по својој природи мимо обухвата ове тезе. С обзиром на наведено, Комисија

Предлаже

Научно-наставном вијећу Економског факултета у Бањој Луци да прихвати овај извјештај и одобри јавну одбрану докторске дисертације кандидата мр Перице Рајчевића, дипл. економисте, под насловом: „Ограничења и могућности монетарне политике у кризним периодима развоја“.

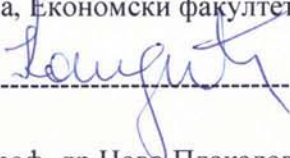
Бања Лука, 04.04.2014. године

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Никола Шпирић, редовни професор, ужа научна област Монетарна и фискална економија, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, предсједник

2. Проф. др Новак Кондић, редовни професор, ужа научна област Рачуноводство и ревизија, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, члан

3. Проф. др Ново Плакаловић, редовни професор, ужа научна област Монетарна економија и банкарство, Економски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, члан